

der er Tale om, og man faar da de Efterspørgselsrækker, som særlig L. Birck opererer med. Ogsaa ad denne Vej naar man vel saaledes til det Resultat, at Læren om Grænsenyttens faar en overordentlig Betydning ved selve Fastsættelsen af Priseniveauet, ikke i Modsætning til, hvad man lærte i den »klassiske« Nationaløkonomi, men i Tilslutning dertil.

Der kan selvfølgelig i Fremtiden blive Strid nok endda; det var vel ikke godt andet. Men for Værdilærens Vedkommende turde det nærmest blive en Strid om et »mere« eller »mindre«, om Grænsenyttens Anvendelse skal forøges eller formindskes, ikke om denne Lov skal være eneraadende eller landsforvises. Dette »mere« eller »mindre« vil altid for en stor Del komme til at bero paa den enkelte Forskers Individualitet.

Det er saaledes en fredelig Løsning af Knuden, man er ved at naa henimod. Og til dette Resultat har Prof. Scharling bidraget sin Del ved sin rolige, ædruelige Fremstilling af hele Værdispørgsmaalet og dets Historie.

H. Westergaard.

Hages Haandbog i Handelsvidenskab. Anden Udgave ved MICHAEL KOEFOED og EMIL MEYER. Københ. 1904. G. E. C. Gad.

Med det i Slutningen af Juni udkomne 7de Hefte af dette store Værk afsluttedes andet Afsnit, Grundtræk af Nationaløkonomien. Det falder i 7 Dele: Indledning, Produktion, Ombytning, Fordeling, Forbrug, Økonomisk Politik og Finansvæsen. Af disse er kun Ombytningen gaaet nogenlunde uforandret over fra 1ste Udgave, men det synes ogsaa at være det eneste Afsnit, der har samme Forfatter. Det øvrige er saa betydelig omarbejdet, at det i Virkeligheden er et nyt Værk. Fremfor det gamle har det navnlig det Fortrin at være mere harmonisk, idet der ikke har været saa mange Forfattere om at skrive det.

der er Tale om, og man faar da de Efterspørgselsrækker, som særlig L. Birck opererer med. Ogsaa ad denne Vej naar man vel saaledes til det Resultat, at Læren om Grænsenyttens faar en overordentlig Betydning ved selve Fastsættelsen af Priseniveauet, ikke i Modsætning til, hvad man lærte i den »klassiske« Nationaløkonomi, men i Tilslutning dertil.

Der kan selvfølgelig i Fremtiden blive Strid nok endda; det var vel ikke godt andet. Men for Værdilærens Vedkommende turde det nærmest blive en Strid om et »mere« eller »mindre«, om Grænsenyttens Anvendelse skal forøges eller formindskes, ikke om denne Lov skal være eneraadende eller landsforvises. Dette »mere« eller »mindre« vil altid for en stor Del komme til at bero paa den enkelte Forskers Individualitet.

Det er saaledes en fredelig Løsning af Knuden, man er ved at naa henimod. Og til dette Resultat har Prof. Scharling bidraget sin Del ved sin rolige, ædruelige Fremstilling af hele Værdispørgsmaalet og dets Historie.

H. Westergaard.

Hages Haandbog i Handelsvidenskab. Anden Udgave ved MICHAEL KOEFOED og EMIL MEYER. Københ. 1904. G. E. C. Gad.

Med det i Slutningen af Juni udkomne 7de Hefte af dette store Værk afsluttedes andet Afsnit, Grundtræk af Nationaløkonomien. Det falder i 7 Dele: Indledning, Produktion, Ombytning, Fordeling, Forbrug, Økonomisk Politik og Finansvæsen. Af disse er kun Ombytningen gaaet nogenlunde uforandret over fra 1ste Udgave, men det synes ogsaa at være det eneste Afsnit, der har samme Forfatter. Det øvrige er saa betydelig omarbejdet, at det i Virkeligheden er et nyt Værk. Fremfor det gamle har det navnlig det Fortrin at være mere harmonisk, idet der ikke har været saa mange Forfattere om at skrive det.

Endvidere er det udvidet med ca. 50 % og har derved faaet Plads til flere helt nye Stykker; samtidig er nogle Smaastykker udeladt, oftest med god Føje, undertiden med mindre god. Endelig er Fremstillingen blevet mere realistisk og Stofvalget mere praktisk, men det kunde sikkert ønskes, at man var gaaet endnu videre i disse Retninger. — De 7 Hoveddele enkeltvis giver Anledning til følgende Bemærkninger.

Indledningen vil man sikkert have mest Glæde af at læse sidst, og navnlig maa det anbefales Lærere ved Handelsskoler at benytte denne Fremgangsmaade. Et saadant almindeligt Overblik over det økonomiske Samfunds og den økonomiske Videnskabs Betydning og Historie forstaas meget bedre, naar man har et Grundlag af konkrete Enkeltheder. Særlig gælder dette Litteraturhistorien; de forskellige Forfatteres Betydning for Udviklingen af dette eller hint Afsnit af Nationaløkonomien kan kun forstaas, naar vedkommende Afsnit alt er gennemgaaet. I øvrigt maa netop Litteraturhistorien fremhæves som det bedste af Indledningen; den er meget indholdsrig og gør Indtryk af at være et selvstændigt Førstehaandsarbejde. Derimod er Skildringen af Samfundets Udvikling lidt for almindelig holdt; den ældre Udgave havde her et Fortrin ved en mere konkret Skildring af f. Eks. Lavenes og Landboforfatningens Historie.

Derefter kommer den egentlige Fremstilling af Nationaløkonomiens Teori; den er i Overensstemmelse med Traditionen delt i: Produktion, Ombytning og Fordeling, hvortil endelig er føjet: Forbrug. Mon denne Ordning nu ogsaa er den bedste, eller fører den ikke til Splittelse af sammenhørende Æmner? Det der staar S. 92 om Jorden som Produktionsfaktor, S. 121 om Prisen paa Raastoffer og S. 149 om Jordrenten, burde være behandlet i Sammenhæng; ja det, der staar helt henne i »Økonomisk Politik« S. 165 om Jordrentebeskatning, hører egentlig ogsaa med. Paa lignende Maade behandles Arbejdet

baade under Produktionsfaktorer, under Arbejdsløn og under Arbejderpolitik.

Under »Produktion« hævdes det, at Handelen er produktiv. Det er der jo mange Forfattere, der gør; men hvorfor skal man dog gøre Vold paa Sprogbrugen, ja ligefrem gøre Sproget fattigere ved at udviske Forskellen mellem nyttig og produktiv? Hvorfor kan Læger, Lærere, Videnskabsmænd og Købmænd dog ikke nøjes med at være nyttige? Uproduktiv er da intet Skældsord. — Det klassiske Befolkningsproblem behandles langt udførligere end i 1ste Udgave. Hvorfor egentlig det? Det er jo absolut ikke aktuelt; det moderne Befolkningsproblem er jo det stik modsatte, idet det knytter sig til den Aftagen af Fødselshyppigheden, som først har faaet Frankrigs Folketal og dermed baade dets økonomiske og aandelige Spændstighed til at stagnere, og som nu synes at brede sig til flere Lande. Men skal Spørgsmaalet behandles udførligt, da bør det ikke være saa blottet for Statistik og Historie om Fødselshyppighed, Dødelighed og Fordoblingsperiode. S. 98 har der indsneget sig en Slags Regnefejl, idet den aritmetiske Progressions Udgangspunkt sættes til Nutiden; hvis det var Malthus's Mening, at det skulde regnes fra hans Tid, er vi allerede saa vidt, at der i de næste 25 Aar kun kan komme en Forøgelse af Næringsmidlerne i Forholdet 5 til 6, ikke 1 til 2. — Kapitalens Dannelse og Maskinernes Betydning beskrives godt, og derefter følger et helt nyt, langt, livligt og i det hele udmærket Afsnit om Produktionens Organisation; lidt af Stoffet er dog henflyttet fra andre Afsnit. Der tales udførligt og klart om Arbejdsdeling, Stordrift, Produktionsforeninger og Aktieselskaber, men altfor kort om Karteller og Forbrugsforeninger; maaske de sidste kommer i en anden Sammenhæng. Særlig maa fremhæves den klare Adskillelse mellem Stordriftens tekniske og merkantile Fortrin. — Sidst i »Produktionen« findes et lille, ganske overflødig Afsnit om Produktionsomkostninger, der bl. a. oplyser en om, at naar der er Vand nok, er

det ikke noget Tab at ødsle med det. Beslægtede Bemærkninger faar hist og her Lov til at beslaglægge $\frac{1}{4}$ Side eller mere.

»Ombytning« er som sagt ret uforandret. Afsnittene om Penge og Kredit er gode; men Værdilæren, der er tillæmpet noget efter Grænsenytteteorien, er lovlige abstrakt og bygger for meget paa tænkte primitive Forhold, der er for forskellige fra Nutidens faktiske Forhold til at kunne lette Forstaaelsen af disse. Værdiens Afhængighed af subjektive og objektive Momenter (Forbruget og Produktionen) synes mig noget sammenblandet. — Mon det stemmer med de faktiske Forhold i Danmark, naar det S. 133 hævdes, at Handelen støtter Produktionen ved at frigøre Kapitalen og overtage Varerne regelmæssigt, selv om Forbruget er uregelmæssigt? Mon vore Detaillister ikke snarere stiller lovligt store Fordringer i Retning af Kredit, og mon de ikke netop selv skaber Uregelmæssigheder i Afsætningen ved forcerede Indkøb under stigende Priser, forhalede under faldende? — Endelig: Mon Teorien om Vekselkursens Indflydelse ikke stammer fra en Tid, da Svingningerne var større, og mon Fremstillingen ikke giver Læseren et lidt for stærkt Indtryk af Metalforsendelsernes Hyppighed? Lidt mere om indiske eller lignende Vekselkursfænomener overfor Papir- eller Sølvfodslande, navnlig om den derved fremkommende Beskyttelse o. s. v., vilde sikkert være paa sin Plads i en Bog, der er beregnet paa praktiske Købmænd.

»Fordeling« begynder med et lille godt Stykke om, hvilken Fordeling der er den bedste. — Den teoretiske Behandling af Arbejdslønnen er sikkert saa god, som den kan være, men der er nu en Gang ikke noget videre at sige om det Æmne. Stærkt udvidet og forbedret er Behandlingen af de forskellige Lønssystemer og af Fagforeningerne; dog kunde en Del af den Plads, Arbejdslønnens Teori beslaglægger, være bedre anvendt til en endnu mere indgaaende Drøftelse af Akkordløn-Problemet o. lgn. og til en ligesaa fyldig Behandling af de danske

Fagforeningers Organisation som af de engelske. — Renten behandles lovlig abstrakt og lidet overbevisende overfor den, der ikke i Forvejen er Tilhænger af den moderne Teori; lidt konkret Rente-Historie vilde have virket forfriskende. — Jordrenten er helt omskrevet og betydelig forbedret, medens Driftsherregevinsten snarest er forkortet; denne Indtægt ses nærmest som Løn for den merkantile Disposition, hvad enten den er knyttet til Handel og Spekulation eller direkte til Produktionen — sikkert et frugtbart og rigtigt Synspunkt.

»Forbrug« er et helt nyt Afsnit. Det handler om Luksusforbrugets Betydning og om Muligheden af almindelig Overproduktion, to vanskelige og omstridte Spørgsmaal, som har faaet en meget tilfredsstillende Behandling.

»Økonomisk Politik« har en lovlig almindelig holdt Indledning, men samler sig iøvrigt om enkelte Hovedspørgsmaal, medens den ældre Udgave spredte sig for meget. — Under Socialismen kunde man have ønsket lidt mere om Karteller og om Stats- og Kommunedriftens Fremtrængen. — Fremstillingen af den engelske Arbejderbeskyttelseslovgivnings Historie er altfor lang; men af Forsørgelseslovgivningen navnlig i Tyskland og Danmark gives der et meget interessant, selvstændigt og anskueligt Helhedsbillede. -- Ogsaa Toldværnsspørgsmaalet har faaet en forstandig, selvstændig og indholdsrig Behandling, nærmest fra frihandlerisk Synspunkt.

Endelig kommer »Finansvæsen«, der er stærkt udvidet, navnlig ved en lang teoretisk, men alligevel ikke abstrakt Fremstilling af Skatterne. Naar undtages Overvæltningsproblemet, der ikke egner sig til samlet Behandling, er Afsnittet ubetinget godt. Efter Teorien kommer en Række selvstændige og gode Oversigter over Finansstatistik og Skattelovgivning, bl. a. over de nye Skatter.

Alt i alt en god Bog, som sikkert vilde faa mange Købere, hvis den udgaves som Særtryk; vi trænge i høj Grad til en saadan Fremstilling af Nationaløkonomien. Indholdet er forstandigt, Sproget omhyggeligt, klart og

behageligt, og de store, tættrykte Sider hjælper en til let at faa Overblik over Stoffet.

Jens Warming.

Litteratur-Notitser.

— Professor Karl Büchers »Die Entstehung der Volkswirtschaft« er udkommen i 4de Oplag. Bogen er i sin Tid bleven udførlig anmeldt i Nationaløkonomisk Tidsskrift (Aargangene 1894 og 1898), og vi skulle derfor indskrænke os til paany at henlede Opmærksomheden paa de fortrinlige Afhandlinger, den indeholder. Uagtet Indholdet er en Række selvstændige Foredrag uden nogen tilsigtet Forbindelse, er der dog — navnlig efter de gentagne Revisioner og Omarbejdelser — udmærket Sammenhæng mellem Bogens enkelte Afsnit, af hvilke flere (f. Eks. Kapitlerne om Haandværkets Tilbagegang og om den sociale Klassedannelse) give det historiske Grundlag for Forstaaelsen af højst aktuelle Spørgsmaal. Særlig turde Bogen være at anbefale Studerende, der ønske samtidig at belæres om Samfundets store Udviklingslinjer og at trænes i stringent økonomisk Tænkning.

— Under Titelen »Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk 1879—1904« har Professor C. Nyrop i Anledning af Fællesrepræsentationens 25 Aars Jubilæum udgivet en historisk Oversigt, der dog ikke begrænser sig til de 25 Aar, men medtager et orienterende Rids af Organisationsbestræbelserne før Fællesrepræsentationens Stiftelse. Til Bogen er som Bilag knyttet en overordentlig nyttig Oversigt over herhen hørende Litteratur, systematisk ordnet og bl. a. omfattende det Mylder af Fagskrifter (selvstændige Bøger og Pjecer saa vel som Tidsskrifter), der have set Lyset i de sidste Aartier. Professor Nyrops kyndige Haand og aldrig svigtende Omhu spores overalt i Bogen.